

УДК 330.522.4:631.16:658.155:631.14:636.5

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СКЛАДУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПТАХІВНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Л.В. Лопотан, асистент
Одеський державний аграрний університет*

This article deals with the problem of production stock provision in poultry farming enterprises. Ways to improve of their provision are offered in modern conditions of economic management.

Осуществлен анализ обеспеченности производственными запасами птицеводческих предприятий и определены основные направления улучшения обеспеченности ими в современных условиях хозяйствования.

Вступ. Для здійснення господарської діяльності птахівничі підприємства використовують товарно – виробничі запаси, які є найбільш важливою частиною активів підприємства. Стан, формування й використання запасів є визначальним чинником забезпечення конкурентоспроможності птахофабрик. Таке становище пояснюється тим, що виробничі запаси – це не просто активи підприємства, в які вкладено значну частку коштів, а вагома складова його інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності. При цьому система управління виробничими запасами птахівничого підприємства формує матеріальну основу його функціонування і є невід’ємним елементом реалізації своєчасного забезпечення та якісної підготовки безперервних процесів виробництва товарної продукції, номенклатура і кількість якої змінюється відповідно до вимог задоволення потреб ринку. Отже, достатній обсяг та раціональне використання виробничих запасів є основною умовою здійснення господарської діяльності птахівничих підприємств. Відтак, особливої актуальності набуває проблема аналітичної оцінки складу та ефективності використання виробничих запасів птахівничих підприємств.

Постановка задачі. Вагомий внесок у дослідження проблеми підтримки оптимального рівня імобілізації капіталу у виробничі запаси зробили вітчизняні вчені: Ф.Ф. Бутинець, С.В. Голов, С.І. Дерев’янку, В.П. Завгородній, Г.Г. Кірейцев, М.Ф. Огіччук, В.В. Сопко, В.М. Шваб та інші [1-3]. Разом з тим, на сучасному етапі розвитку птахівничих підприємств, особливої уваги потребують питання формування (визначення розміру необхідного запасу) і створення системи контролю за ефективним фактичним використанням та своєчасним поповненням виробничих запасів. Метою дослідження є аналітична оцінка складу та ефективності використання виробничих запасів птахівничих підприємств.

Результати. Для об’єктивної оцінки забезпеченості виробничими запасами птахівничих підприємств в нинішніх умовах господарювання необхідно проводити детальний аналіз їх структури, який дозволяє виявити основні тенденції (табл. 1).

Таблиця 1

**Балансова вартість виробничих запасів в ВАТ «Отрадівська птахофабрика»
Роздільнянського району Одеської області (на кінець року)**

Запаси	2007 р.		2008 р.		2009 р.		В середньому за 2007 – 2009 рр.	
	сума, тис. грн.	структура, %	сума, тис. грн.	структура, %	сума, тис. грн.	структура, %	сума, тис. грн.	структура, %
Сировина і матеріали	208,6	26,0	199,0	20,2	186,0	16,8	197,9	20,5
Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	-	-	87,0	8,9	62,0	5,6	49,7	5,2
Паливо	10,2	1,3	32,0	3,3	124,0	11,2	55,4	5,7
Тара і тарні матеріали	70,4	8,8	63,0	6,4	75,0	6,8	69,5	7,2
Будівельні матеріали	3,0	0,4	9,0	0,9	5,0	0,5	5,7	0,6
Запасні частини	42,5	5,3	23,0	2,3	30,0	2,7	31,8	3,3
Матеріали сільськогосподарського призначення	418,6	52,2	541,0	55,0	570,0	51,5	509,9	52,9
Малоцінні та швидкозношувані предмети	48,1	6,0	29,0	3,0	55,0	5,0	44,0	4,6
Разом	801,4	100,0	983,0	100,0	1107,0	100,0	963,8	94,8

Аналіз даних таблиці 1 свідчить, що найбільшу питому вагу в структурі виробничих запасів ВАТ «Отрадівська птахофабрика» в середньому за досліджуваний період мали матеріали сільськогосподарського призначення 52,9 %, сировина і матеріали – 20,5 %. Найменше у виробничих запасах господарства налічувалося будівельних матеріалів (0,6 %), запасних частин (3,3 %), малоцінних та швидко зношуваних предметів (4,6 %). Третину виробничих запасів товариства склали тара і тарні матеріали (7,2 %), паливо (5,7 %) та купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби (5,2 %).

Рівень забезпеченості сільськогосподарських підприємств виробничими запасами є одним із найважливіших економічних факторів, який характеризує виробничі можливості підприємства. За допомогою цього показника можна встановити внутрішні резерви підвищення ефективності виробництва (табл. 2). Однією з характерних рис функціонування оборотних активів у птахівництві полягає в тому, що ефективність їх використання значною мірою пов'язана з інтенсивністю їх вкладення на 1 тис. гол. птиці. Цю особливість слід враховувати під час аналізу забезпеченості птахівничого підприємства виробничими запасами.

Таблиця 2

**Показники забезпеченості виробничими запасами в ВАТ «Отрадівська птахофабрика»
Роздільнянського району Одеської області**

Роки	Виробничі запаси		Темп зростання, %	Виробничі запаси на 1 гол. птиці, грн.
	тис. грн.	до загальної вартості запасів, %		
2007	916,7	18,6	-	1,82
2008	881,5	12,1	0,96	3,06
2009	1045,0	12,3	1,19	3,63

Як свідчать дані таблиці 2, частка виробничих запасів в структурі оборотних активів у 2009 р. зменшилася на 6,3 в. п. порівняно із 2007 р. У цьому ж році забезпеченість виробничими запасами господарства з розрахунку на 1 тис. гол. птиці вища майже в 2 рази, а вартість виробничих запасів в абсолютному виразі зросла на 128,3 тис. грн. В середньому за досліджуваний період вартість виробничих запасів складає 947,7 тис. грн., що становить 13,7 % загальної вартості запасів господарства, а забезпеченість ними господарства з розрахунку на 1 тис. гол. птиці – 2,63 грн.

Слід зазначити, що в умовах нестабільних цін матеріальних ресурсів та їх постійного зростання, при визначенні забезпеченості виробничими запасами перевага має надаватись натуральним (кількісним) і якісним показникам. При цьому обсяг виробничих запасів характеризує кількісний бік забезпеченості ними, а структура їх і стан – якісний.

Для оцінки інтенсивності використання виробничих запасів застосовують коефіцієнт оборотності, що характеризує кількість оборотів, та тривалість одного обороту, тобто період, протягом якого запаси трансформуються в кошти (табл. 3).

Таблиця 3

**Показники оборотності виробничих запасів в ВАТ «Отрадівська птахофабрика»
Роздільнянського району Одеської області**

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	В середньому за 2007- 2009 рр.
Коефіцієнт оборотності запасів, оборотів	3,35	3,59	2,83	3,22
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів, оборотів	18,05	29,79	23,11	23,55
Коефіцієнт оборотності запасів готової продукції, оборотів	126,77	324,16	568,19	263,58
Період одного обороту запасів, днів	109	102	129	113
Період одного обороту виробничих запасів, днів	20	12	16	16
Період одного обороту запасів готової продукції, днів	3	1	1	1

За розрахунками в таблиці 3, видно, що в середньорічна кількість оборотів запасів в господарстві за період дослідження складає 3,22 обороти з тривалістю одного обороту – 113 днів. Виробничі запаси оберталися 23,55 рази – в середньому за 2007 – 2009 рр., з періодичністю в 16 днів.

В динаміці показники інтенсивності використання запасів в господарстві мають нестійку тенденцію, так у звітному році, порівняно із базисним зменшується коефіцієнт оборотності запасів в цілому, проте збільшується коефіцієнт оборотності виробничих запасів та запасів готової продукції. Відповідно у 2009 р. збільшується тривалість обороту запасів, а виробничих запасів та запасів готової продукції – зменшується.

Для характеристики економічної ефективності використання виробничих запасів може бути використаний показник віддачі (рентабельності), який являє собою відношення прибутку від реалізації продукції до середніх залишків виробничих запасів (табл. 4).

Таблиця 4

Показники ефективності використання запасів в ВАТ «Отрадівська птахофабрика»
Роздільнянського району Одеської області

Роки	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	Валовий прибуток (+), збиток (-), тис. грн.	Чистий прибуток (+), збиток (-), тис. грн.	Припадає на 1 грн. виробничих запасів, грн.		
				собівартості реалізованої продукції	валового прибутку (+), збитку (-)	чистого прибутку (+), збитку (-)
2007	15571	973	-1542	16,99	1,06	-1,68
2008	22051	4206	1606	25,02	4,77	1,82
2009	20639	3509	1227	19,75	3,36	1,17
В середньому за 2007 - 2009 рр.	19420	2896	430	20,49	3,06	0,45

За даними таблиці 4, в середньому за 2007 – 2009 рр. чиста рентабельність виробничих запасів – 45 %. Найвищого рівня ефективного використання виробничих запасів в ВАТ «Отрадівська птахофабрика» було досягнуто у 2008 р., в якому на 1 грн. виробничих запасів припадає 4,77 грн. валового прибутку та 1,82 грн. – чистого. В 2009 р. спостерігається зниження цих показників. Таким чином, можна стверджувати, що одним із головних факторів, що впливає на величину прибутку, є відповідність забезпеченості виробничими запасами оптимальному їх рівню, а економічне і раціональне використання – одна з основних умов ефективної діяльності птахівничих підприємств. Так, підвищення показників оборотності виробничих запасів зумовлює зростання окупності віддачі виробничих запасів та збільшення рівня прибутковості птахівничих підприємств.

Висновки. Проведеними дослідженнями встановлено, що стабільна забезпеченість матеріальними ресурсами та ефективне їх використання є необхідною умовою функціонування та розвитку птахівничого підприємства. Моніторинг стану запасів повинен забезпечувати безперервне порівняння нормативних параметрів з фактичними. А розрахунок нормативних характеристик запасів (у натуральному вираженні) дозволить обґрунтовано формувати бюджети і перейти до оптимізації витрат, пов'язаних з формуванням і підтримкою запасів.

Список використаної літератури.

1. Голов С.Ф. Управлінський облік: [Підручник] / С.Ф. Голов. – Вид. 4-те. – К., 2008. – 740 с.
2. Огітчук М.Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: [Підручник] / М.Ф. Огітчук, В.Я. Плаксінко, А.Г. Панченко. / За ред. М.Ф. Огітчуга. – [4-те вид., перероб. і допов]. – К.: Алерта, 2007. - 979 с.: іл.
3. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управління підприємством: [навч. посібник] / В.В. Сопко. - К: КНЕУ, 2006. - 526 с.
4. Бондаренко О.С. Сучасні моделі управління виробничими та збутовими запасами / О.С. Бондаренко // Економіка та держава. - 2005. - № 3. - С. 16-22.
5. Управління оборотними коштами в умовах їх дефіциту / [О.Ю. Вілкул, В.Я. Нусінов (ред.), С.П. Лобов, І.Є. Мельнікова] - Кривий Ріг: Видавничий дім, 2006. - 208 с.